

Arvoisat hyvinvointifoorumin osallistajat!

Minulla on ilo ja kunnia saada tuoda maakuntaliiton tervehdys tämänvuotiseen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointifoorumiin. Olen Harri Karjalainen, maakuntavaltuuston varapuheenjohtaja. Tämä, järjestyksessään kolmattatoista kertaa järjestettävä foorumi onkin vakiinnuttanut paikkansa vuosittaisena hyvinvointitoimijoiden yhteen kokoajana ja uusimpien kokemusten välittäjänä. Onkin hienoa nähdä, kuinka monipuolinen ja mielenkiintoinen puhujakaarti meillä jälleen kerran tänään foorumissa on. Omalla kohdallani erityisen tästä foorumista tekee poikkeusolojen lisäksi kotikuntani Taivalkosken järjestelyvastuu. Vaikka tänä vuonna emme voineetkaan kokoontua Koillismaan kauneuden keskellä, olette maakuntaliitonkin puolesta erittäin lämpimästi tervetulleita tähän poikkeuksellisiin järjestelyin toteutettavaan foorumiin.

Pohjois-Pohjanmaalla on vahvat perinteet hyvinvoinnin edistämisen edelläkävijänä. Voidaankin todeta, että alueellamme hyvinvoinnin arvo ja merkitys on nähty jo kauan ja hyvinvointiin on alueemme kunnissa satsattu merkittävin investoinnin, eri toimialojen ja sektoreiden välisiä verkostoja on muodostettu sekä palveluiden vaikuttavuutta kehitetty jatkuvasti. Tätä työtä arvostetaan myös kansallisessa mittakaavassa.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliitossa hyvinvoinnin nostaminen perinteisten maakuntaliittojen tehtävien rinnalle on tehty tietoisena strategisena valintana. Toisaalta hyvinvoinnin ja talouden välinen kytkös tunnustetaan, mutta ennen kaikkea hyvinvoinnin itseisarvoa sinällään inhimillisenä ja sosiaalisena pääomana ei voida korostaa liikaa. Siinä työssä tarvitaan meitä kaikkia ja sitä työtä meidän tulee tehdä yhdessä. Tähän on alueemme kunnissa sitouduttu esimerkillisesti muun muassa viime vuonna allekirjoitetun hyvinvointisopimuksen muodossa. Lisäksi erilaiset verkostot, joissa toimivia käytänteitä siirretään toimijoilta toisille sekä käydään pohdintaa yhteisistä haasteista, toimivat merkittävinä ammattilaisten yhteenkokoajina. Tätä suuntausta tervehdin ilolla.

Hyvät kuulijat. Vaikka hyvinvointi sekä tämän vuoden tilaisuuden painopisteet osallisuus sekä mielen hyvinvointi ovat aina äärimmäisen ajankohtaisia teemoja, juuri tänä aikana ne ovat erityisen tärkeitä. Korona-aika on muuttanut lähes jokaisen ihmisen arjen toisenlaiseksi tuoden mukanaan runsaasti huolta. Epävarmuutta toimeentulosta, erityisesti keväällä toteutunutta eristäytymisen aikaa, ystävien tapaamisen haastavuutta, liikkumisen rajoituksia ja niin edelleen. Muun muassa näitä kaikkia, ja itse asiassa tuo listaus ei pitänyt vielä edes sisällään itse tautitartunnan aiheuttamaa huolta.

Mutta itse asiassa tämä aika on saanut huomaamaan sen, kuinka hyvää elämää saakaan yleensä elää, kuinka runsasta hyvinvointia saakaan kokea. Menneen puolen vuoden aikana arjen hyvinvoinnin rakennuspalikoita on puuttunut. Arki on pyörinyt kovin erikoisella tavalla ja hyvinvointi on saattanut ajoittain olla kateissakin, mikäli muilla tavoin ei puuttuvia palikoita ole pystytty korvaamaan. Tätä kautta on tullut pohtineeksi hyvin olennaisia kysymyksiä, joita Kaisukin avauspuheenvuorossaan pohti: Osaammeko arvostaa hyvinvointia riittävästi? Kiinnitämmekö huomiota siihen vasta, kun hyvinvointi muuttuu rajalliseksi ja pahoinvointi valtaa mielen? Mitä hyvinvointi meille edes tarkoittaa ja mistä se koostuu?

Samalla mieleeni on tullut mitä suurimmissa määrin ajatus siitä, kuinka monelle tämänkaltaiset huolet ovatkaan aina olleet arkipäivää. Kokemusta yksinäisyydestä, epävarmuudesta, tulevaisuuden sumuisuudesta tai jopa synkeydestä, eristäytymisestä, osallisuuden puutteesta ja niin edelleen. Näiden pohdintojen kautta päästäänkin aiheen perimmäisten kysymysten äärelle. Miten pystymme vastaamaan

näihin haasteisiin ja tuottamaan sellaisia palveluita sekä sellaisia toimintamalleja, jotta jokainen yksilö pystyisi kokemaan hyvinvointia ja jokaisen yksilön tarpeisiin vastattaisiin? Siitäkin huolimatta, että yksilö ei välttämättä pysty tukea pyytämään.

Valmistautuessani tähän tilaisuuteen perehdyin viime vuosien aikana alueellamme tuotettuihin asiakirjoihin, ohjelmiin ja selvityksiin, muun muassa kaikkien kuntien viime vuonna allekirjoittamaan hyvinvointisopimukseen, joissa tyytyväisyydellä kiinnitin huomiota erityisesti yhteen yhdistävään periaatteeseen: näkökulman on oltava yksilössä. Siinä, miten jokainen ihminen yksilönä pystytään ottamaan huomioon yksilöllisine tilanteineen, tarpeineen ja taustoineen. Eli että järjestelmämme muovautuu sen mukaan, mikä on kulloinkin palvelun tarve. Tämä korostuu kriisiaikoina, oli kyse sitten yksilön tai perheen kriisistä tai laajemmasta yhteiskunnallisesta kriisistä. Kuka ottaa kopin, kuka ottaa vastuun, jotta kukaan ei pääsisi putoamaan? Kuka kulkee vierellä, kun elämä kolhii? Tässä, jos jossakin, yhteistyön merkitys korostuu.

Kuten monen teistä kuulijoidenkin kohdalla, arkityössäni luokanopettajana sekä perheiden kanssa työskennellessä näihin samoihin pohdintoihin törmää toistuvasti. Eteen tulee tilanteita, joissa tilanteisiin johtaneita syitä voi vain arvella, mutta kuitenkin tilanteisiin on reagoitava siinä hetkessä ja kohdattava toinen arvostavasti ja luotava uskoa tulevaan, oli sitten kyseessä lapsi, vanhempi, kollega tai muu yhteistyökumppani. Miten kohdata lapsi, joka tulee kiukkuisena ja nälkäisenä kouluun? Miten reagoida, kun lapsi menettää toistuvasti malttinsa? Miten rauhoittaa tilanne, kun lapsen mielessä ajatuksia on liian monta ja oppimisesta ei tule mitään? Mihin ryhtyä, jos lapsi lyö ensimmäisenä kouluun tullessaan päänsä toistuvasti pulpettiin öisten pelaamisen seurauksena? Tai mitä tehdä, jos lasta ei koulussa näy lainkaan?

Yhteiskunta kaikkine piirteineen on näkyvillä työkentässämme. Valtaosa ihmisistä kykenee huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan normaalioloissa, kunhan ympärivät puitteet ovat kunnossa. Pystymmekö toiminnassamme ottamaan huomioon sen heikoimman ja sen haavoittuneimman, joka tukea eniten tarvitsee? Kantaen silloin, kun omat voimat eivät riitä ja omat jalat eivät kannaa. Luoden mahdollisuuden kiivetä omille jaloilleen ja kokea hyvinvointia omalla tavallaan. Miten saavuttaisimme sellaisen tilanteen, että jokaisella, ihan jokaisella, olisi mahdollisuus kokea osallisuutta? Siinä olkoon tavoitetta meille, koska siitä näkökulmasta toimiessamme tuemme kaikkien muidenkin hyvinvointia.

Tämä aika luo haastetta myös palveluiden saavutettavuuteen. Eri alojen ammattilaisten tavoitettavuus voi olla haastavampaa, mutta toisaalta myös moni heikoimmassa asemassa oleva on kadonnut palveluiden ulottumattomiin. Siinä riittääkin haastetta, miten muodostaa yhteys palveluita tarvitseviin? Mutta toisaalta tämä sisältää myös mahdollisuuden. Olisiko tämän haasteen kautta mahdollista tuottaa myös sellaisia palveluita, joita emme ole aiemmin osanneet ajatellakaan? Olisiko mahdollista tavoittaa sellaisiakin ihmisiä, joita tähän saakka ei ole tavoitettu, mutta he kohtaamista tarvitsisivat? Voisimmeko täten luoda sellaisia toimintamalleja, joilla lisäisimme muidenkin ihmisten hyvinvointia?

En malta olla korostamatta tämän päivän painopistettä, mielen hyvinvointia, mielenterveyttä. Viime viikolla maailmalla vietettiin kansainvälistä mielenterveyden päivää, jossa teemana korostui toisen kuunteleminen. Mitä sinulle kuuluu? Useiden tutkimusten mukaan jo yli viidennes nuorista kokee mielenterveyden häiriöitä ja korona-ajan vaikutuksista emme uskalla vielä arvioidakaan. Mikä surullisinta, ilmiö on kovin usein jo ylisukupolvinen. Tilastot ovat karua luettavaa myös yhteiskunnan näkökulmasta, mutta ennen kaikkea yksilön inhimillisenä kokemuksena. Ilmiö onkin nykypäivänä surullisen yleinen, eikä se siten voi olla

pelkästään erityisalojen näkökulmasta hoidettavissa oleva aihe, vaan siihen tarttumisen tulee ulottua myös jokaisen lapsen ja nuoren kouluarkeen, perheiden palveluihin sekä kaikkien toimijoiden työskentelyyn. Mikä voisikaan olla tärkeämpi pääoma nuoruudesta aikuisuuteen kuljettaessa kuin henkisesti hyvinvoiva, eheä mieli? Yksilöllisiin polkuihin niin oppilaitoksesta toiseen kuin myös oppilaitoksen sisällä opiskelun arjessa onkin syytä panostaa. Voiko esimerkiksi koululla olla tämän oleellisempaa tehtävää? Siten pääsemme yhä paremmin siihen tilanteeseen, että jokaisella on tarvittava tuki saatavilla siinä hetkessä, kun tarve vaatii. Rinnallakulkija. Tämä toki vaatii luonnollisesti resursseja. Mutta ne resurssit, jos jotkut, maksavat itsensä ajan myötä takaisin.

Lasten ja nuorten maakunnassa meidän on syytä kiinnittää aiheeseen erityistä huomiota ja pitää keskustelua aiheesta yllä. Siitä tämänpäiväinen painopiste on myös yhtenä esimerkkinä. Tähän linkittyy voimakkaasti myös päivän teema, osallisuus. Sain osaltani olla mukana toteuttamassa pian nähtävää videota päivän teemasta. Samalla ihailin toistuvasti sitä, miten monipuolisia pohdintoja jo hyvinkin nuoret lapset voivat kehittää. Kun lapsilla pienestä pitäen on mahdollisuus olla vaikuttamassa oman ikätasonsa mukaisesti päätettäviin asioihin, kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta voimistuu hetki hetkeltä, kuten myös kokemus siitä, että on arvokas. Luokassamme olemmekin ottaneet teemaksi lausahduksen: Vaikuta, älä valita.

Arvoisat hyvinvointitoimijat ympäri maakuntaa. Olen tervehdyksessäni heittänyt ilmoille lukuisia kysymyksiä, joita tekin taatusti pohditte työarjessanne. Paljon on maakunnassamme työtä niiden eteen jo tehty ja työnsarkaa on luonnollisesti vielä runsaasti edessäkin. Yhdessä asioista keskustelemalla voimme hakea niihin yhä toimivampia ratkaisuja. Maltoin olla puhumatta sanallakaan sote-uudistuksesta, mutta sen kun nyt mainitsin, toivoisin, että eri toimijoiden välinen yhteistyö muuttuisi yhä mutkattommaksi, eikä ainakaan uusia esteitä yhteistyölle syntyisi. Teette äärimmäisen arvokasta työtä. Voimia ja auringon pilkahduksia arkeen sekä antoisaa hyvinvointifoorumia!